

Hämeenlinnan kaupunki

**KANTA-HÄMEEN KESKUSSAIRAALAN ALUE
ARKEOLOGINEN TUTKIMUS
2018**

Laatinut:
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Kalle Luoto

Kansikuva: Hautakiviä ortodoksisella hautausmaalla sairaalan eteläpuolella.

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	2
2	Historiallinen tausta	3
2.1	Tutkimusalue ja historialliset kartat	3
2.2	Ahveniston ortodoksinen kirkko eli Pyhän Johannes Kastajan mestauksen kirkko	7
2.3	Sisällissota	9
2.4	Punaisten hautausmaa	9
3	Maatutkaus	12
4	Havainnot	15
	Perustiedot kohteesta	19
4.1	Ortodoksikirkon ja punakaartilaisten joukkohauta	19
5	Tulokset	20
6	Tärkeimmät lähteet	21

LIITE 1: MAATUTKALUOTAUS HÄMEENLINNASSA AHVENISTONTIE 20, 19.10.2018 (Geo-Work Oy)

KARTAT

Kartta 1. Tutkimusalueen sijainti. MK 1 : 40 000	1
Kartta 2. Ote Hämeenlinnan kaupungin opaskartasta vuodelta 1952. Karttaan on merkitty alueina mm. Ahveniston parantola ja ortodoksihautausmaa	2
Kartta 3. Ote Hämeenlinnan rekognosointikartasta (1776 - 1802). Ei mittakaavassa.	3
Kartta 4. Selvitysalue vuoden 1780/1802 kartassa. Ote kartasta "Situations Charta öfver trakten omkring Finska arméens läger ställe Lill Luolaismalm jemte Tavastehus " vuodelta 1802.	4
Kartta 5. Ote pitäjänkartasta vuodelta 1842. Ei mittakaavassa.	4
Kartta 6. Ote vuoden 1946 topografisesta kartasta. Ei mittakaavassa.	5
Kartta 7. Vuoden 1947 mittauskartassa ei ole merkitty hautausmaata parantolan alueelle. Ei mittakaavassa.	6
Kartta 8. Ote Hämeenlinnan kaupungin kaavakartasta vuodelta 1952. Ei mittakaavassa	6
Kartta 9. Ote vuoden 1961 peruskartasta. Ei mittakaavassa.	7
Kartta 10. Maatutkauslinjat ja havaintokohdat. Ei mittakaavassa	13
Kartta 11. Ote Hämeenlinnan kaupungin kaavoitusaineistosta. Ei mittakaavassa.	16
Kartta 12. Selvitysalue ja hautausmaan alue. MK 1 : 10 000	20

Taustakartat:

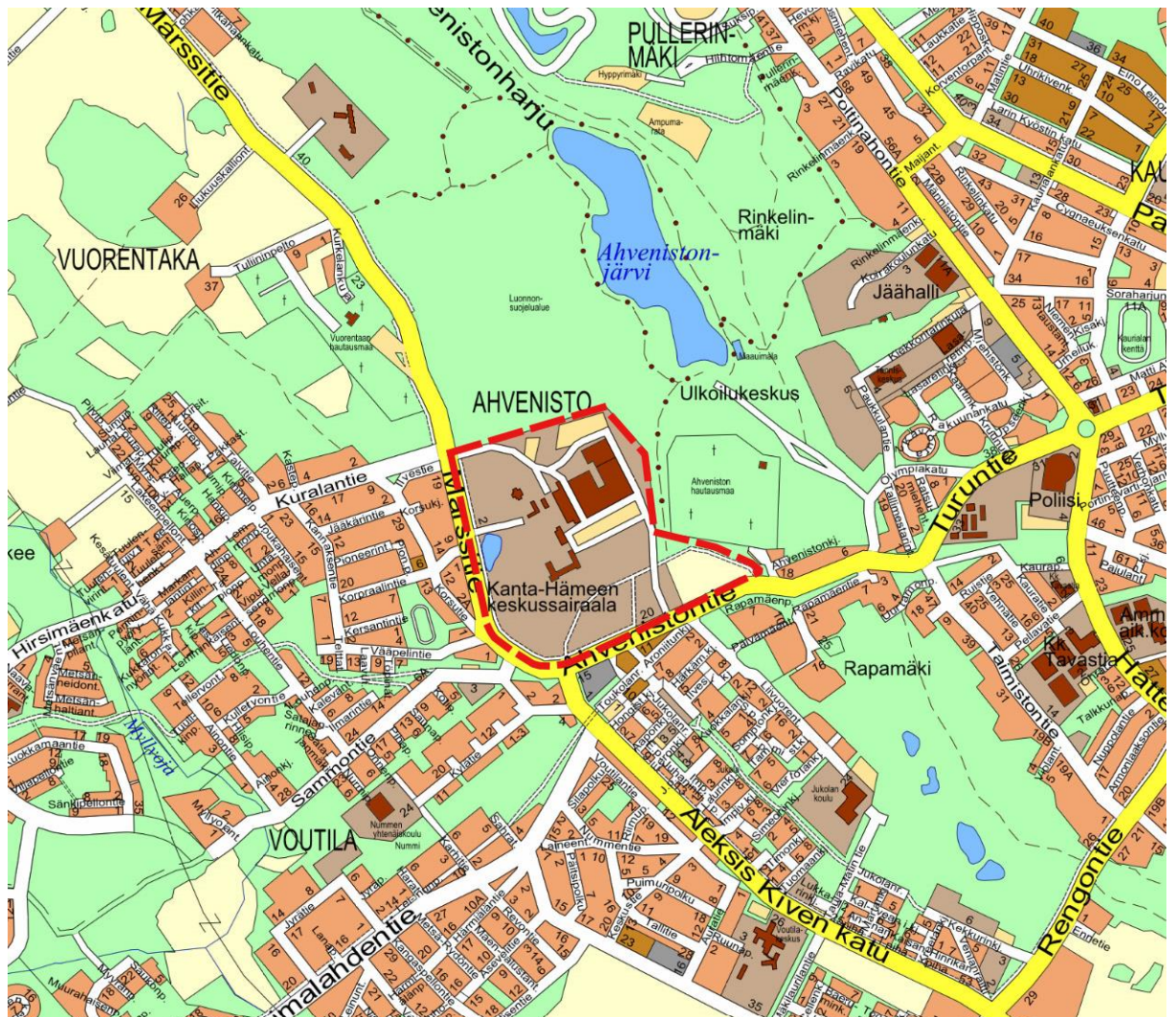
Hämeenlinnan kaupungin kartta-aineisto, WMS-kartat, 15.12.2018

Hämeenlinnan kaupungin rakennuspalvelut. 17.10.2018

<http://vanhatpaineitutkartat.maanmittauslaitos.fi/> 3.12.2018

HÄMEENLINNA, KANTA-HÄMEEN KESKUSSAIRAALAN ARKEOLOGINEN TUTKIMUS 2018

Tutkimuksen laji	Inventointi
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Tutkija:	FM Kalle Luoto
Kenttätöaika:	(11.7.), 11.10., 19.10. ja 2.11.2018
Peruskartta:	PK 2131 09 Hämeenlinna
TM35-karttalehti	M4131A3
Sijainti	Ahveniston tie 20, Hämeenlinna
Koordinaatit:	
ETRS TM35FIN	6764271
	360040
GK25FIN	6764355
	25468213
Kiinteistö	Kanta-Hämeen keskussairaalan tontti 109-9-25-1
Löydöt:	ei löytöjä
Aikaisemmat tutkimukset:	-

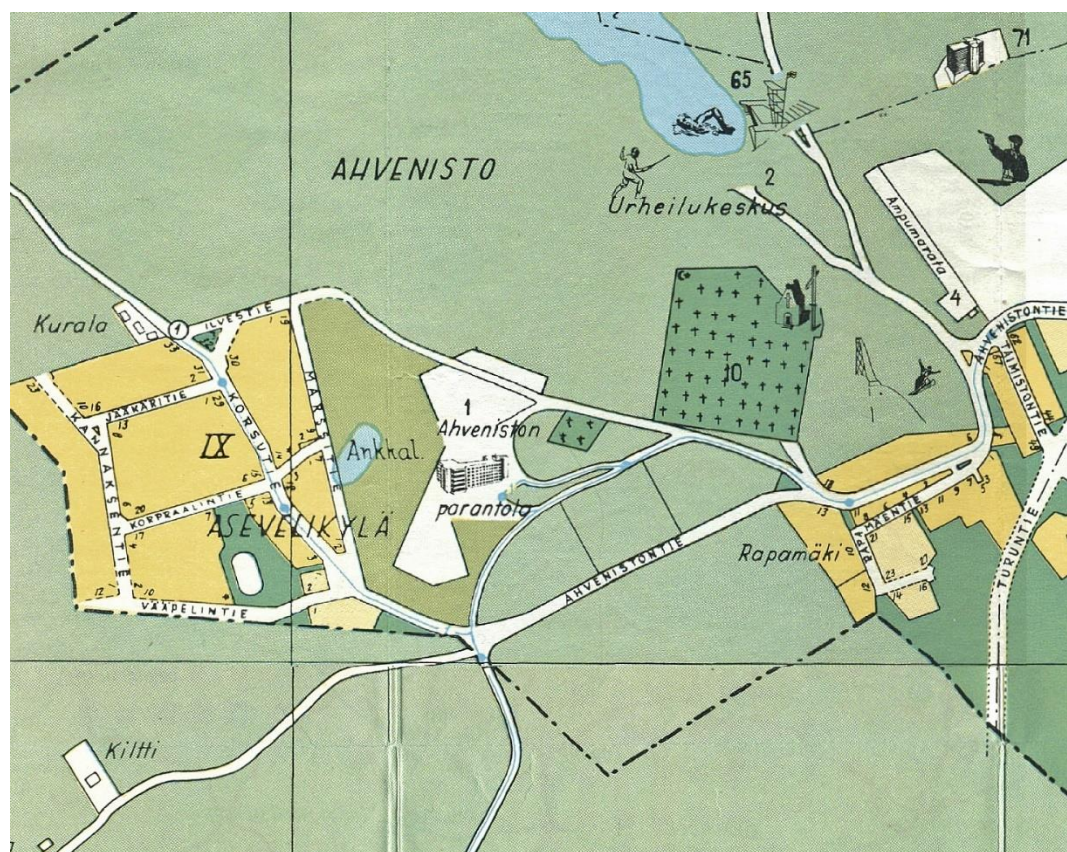
Kartta 1. Tutkimusalueen sijainti. MK 1 : 40 000.
Hämeenlinnan kaupungin opaskartta.

1 Johdanto

Hämeenlinnan kantasairaalan tontin rakentamattomaan eteläosaan suunnitellaan uutta kantasairaala ja vanhan sairaala-alueen käyttöä suunnitellaan uudelleen, mistä syystä alueelle laaditaan kaavamuutosta. Kaavan myötä alueen maankäyttö tulee muuttumaan. Alueelta ei tunneta entuudestaan muinaisjäännöksiä tai irtolöytöjä.

Hämeenlinna kaupunki pyysi Museovirastolta lausuntoa liittyen arkeologiseen tutkimustarpeeseen Hämeenlinnan Ahveniston Kantasairaalan kaavamuutoshankkeessa. Antamassaan lausunnossa (MV/617/05.01.00/2018) Museovirasto esitti, että Ahveniston kantasairaalan suunnitellulla kaava-alueella suoritetaan arkeologinen tutkimus arkeologisen kulttuuriperinnön selvittämiseksi ja erityisesti sen selvittämiseksi, missä ja kuinka laajalla alueella sisällissodan aikaisia joukkohautauksia sijaitsee. Joukkohaudan lisäksi alueella sijaitsee ortodoksinen kirkko ja siihen kuuluva käytöstä jäänyt hautausmaa, jonka laajuus on ollut epäselvä.

Tutkimuksessa selvitettiin hautausmaiden sijainti sekä tarkasteltiin aluetta myös muiden muinaisjäänösten näkökulmasta. Tutkimukseen kuului arkistolähteiden avulla tehty esiselvitys sekä arkeologisin menetelmin suoritettu maastotutkimus. Hautausmaiden laajuuden selvittäminen tehtiin maastotutkauksen avulla. Työssä oli apuna Hämeenlinnan ortodoksisesta seurakunnasta Elise Tamminen, joka on tutkinut alueella sijaitsevaa hautausmaata ja kirkkoa. Maastotutkauksen suoritti Geo-Work oy:n Jukka Clifford. Maastotutkausaineiston analyysiin osallistuivat Kalle Luoto ja Jari Heiskanen. Jari Heiskanen piti tehdyistä tutkimuksista esityksen 5.11.2018 Ahveniston vanhan sairaalan juhlasalissa osana Kantasairaalan kaavarunko -hankkeen yleisötilaisuutta. Esiselvitys- ja maastotyön tekivät Kalle Luoto ja Jari Heiskanen. Raportin laati Kalle Luoto.

Kartta 2. Ote Hämeenlinnan kaupungin opaskartasta vuodelta 1952. Karttaan on merkitty alueina mm. Ahveniston parantola ja ortodoksihautausmaa.

2 Historiallinen tausta

2.1 Tutkimusalue ja historialliset kartat

Historiallisesti sairaalan alue on kulunut Saaristen latokartanolle ja myöhemmin Hämeenlinna kaupungille. Karttojen perusteella nykyisen kantasairaalan alueen lähiympäristön maamerkkejä ovat olleet Ahvenistonlampi tai -järvi alueen koillispuolella, Poltinaho alueen itäpuolella ja Rajamäki (esiintyy myös nimellä Lievivuori) alueen pohjoispuolella. Eteläpuolella alue rajautuu Luolajan kylän niittyihin ja peltoihin. Lähin asutus on sijainnut alueen länsipuolella, jonne on merkitty Kuralan torppa nykyisen Asevelikylän paikkeille. Vuonna 1780 laaditussa kartassa nykyistä sairaalan aluetta kuvataan seuraavalla tavalla: "Sandåsar med djupa dällden, som på finska kallas Suppor".

Historiallisissa kartoissa alue näyttäytyy rakentamattomana harjuna aina 1800-luvun puoliväliin saakka. Historiallisesta maankäytöstä mainittakoon alueen eteläosan niitty, joka näyttäisi olleen niittynä jo 1600-luvulla. Karttojen perusteella alueen pellot raivataan 1800-luvun aikana. Muita kartoissa havaittavia ilmiöitä ovat vaatimattomat polut, joita ei ole systemaattisesti merkitty kaikkiin karttoihin, mikä kertonee niiden vähäisestä merkityksestä.

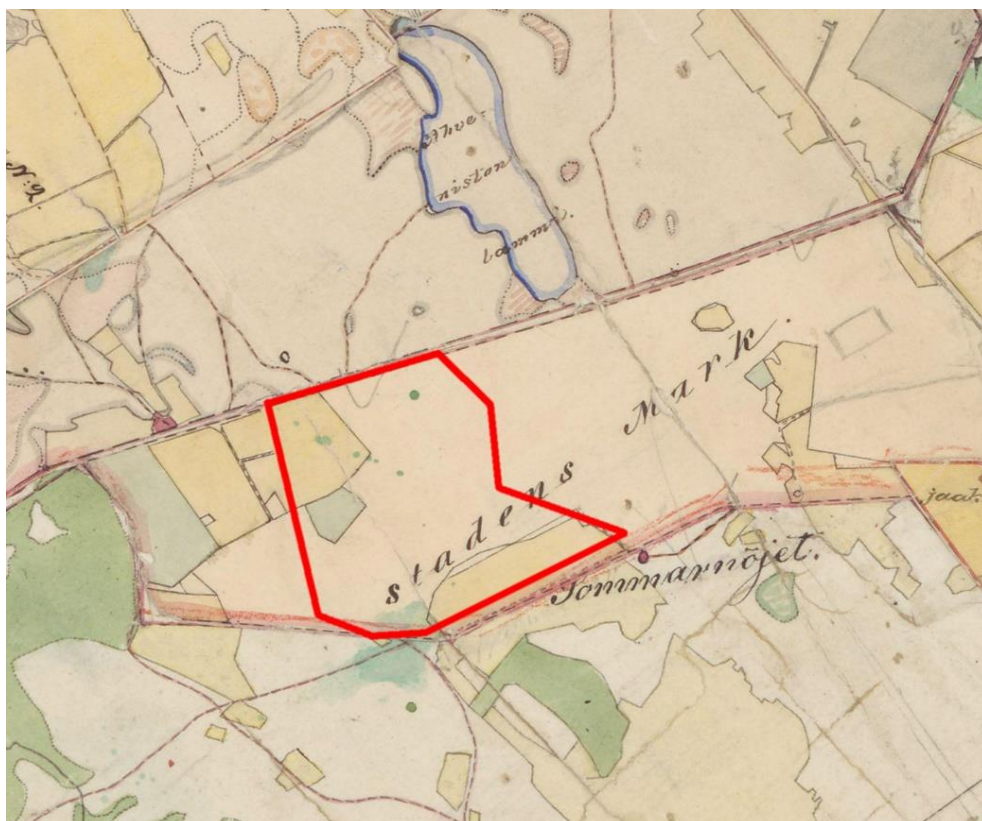

Kartta 3. Ote Hämeenlinnan rekognosointikartasta (1776 - 1802). Ei mittakaavassa. Tutkimusalue sijaitsee Hämeenlinnan keskustan länsipuolella noin kolme kilometriä torilta länsilounaaseen.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200908073518>

Kartta 4. Selvitysalue vuoden 1780/1802 kartassa. Ote kartasta "Situations Charta öfver trakten omkring Finska arméens läger ställe Lill Luolaismalm jemte Tavastehus" vuodelta 1802. Karttaan on lisätty selvityksen aluerajaus.

Kartta 5. Ote pitäjänkartasta vuodelta 1842. Ei mittakaavassa. Kartan lähde: Vanajan pitäjänkartta 2131 09 + 2132 07. Karttaan on lisätty selvityksen aluerajaus

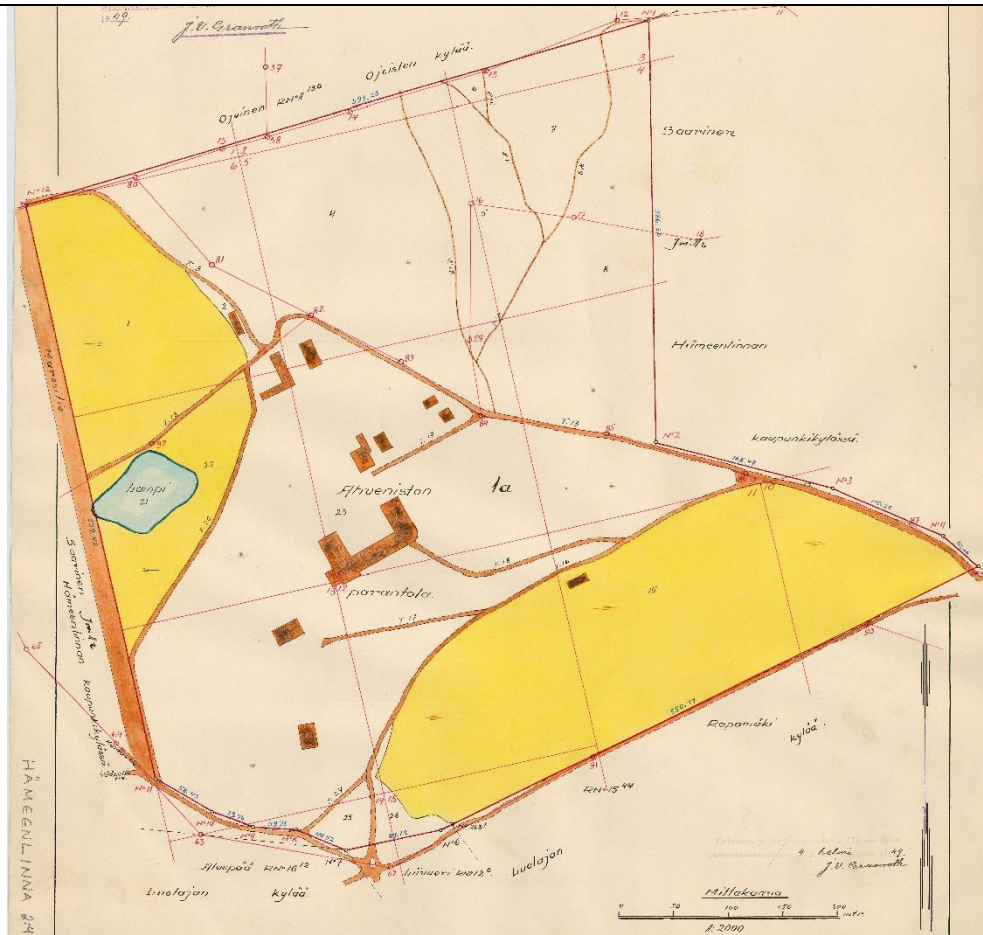
Alueelle rakennetaan vuonna 1867 ortodoksinen kirkko ja hautausmaa, jonka käyttö hautausmaana jatkuu aina 1920-luvulle saakka. Vuoden 1918 sisällissodan jälkeen punaisten vankileiri sijaitsi Poltinaholla Turuntien ja Hattelmalantieristeyksessä. Punaisia on haudattuna Ahveniston harjulla useammassa paikassa. Selvitysalueella on punaisten joukkohautaan liittyvä muistomerkki ja rajattu alue.

Ortodoksinen hautausmaa on ollut sekä sotilas- että siviiliväestön käytössä. Kartoissa se löytyy Ahveniston ison hautausmaan ja sairaalarakennusten välistä, tosin hieman vaihtelevin merkinnöin. Vuodelta 1952 olevasta kaavakartasta selviää ehkä parhaiten hautausmaa-alueen laajuus. Muut kartat, kuten perus- ja matkailukartat vuosilta 1967, 1970 ja 1975 kuvaavat alueen huomattavasti pienempänä. Viimeisimmässä ja virallisemmässä kartassa hautausmaa aluetta ei enää kaavassa ole, ja kirkko on merkitty varastoksi. Siinä kuitenkin näkyy jo punaisten joukkohaudan alue merkittynä.

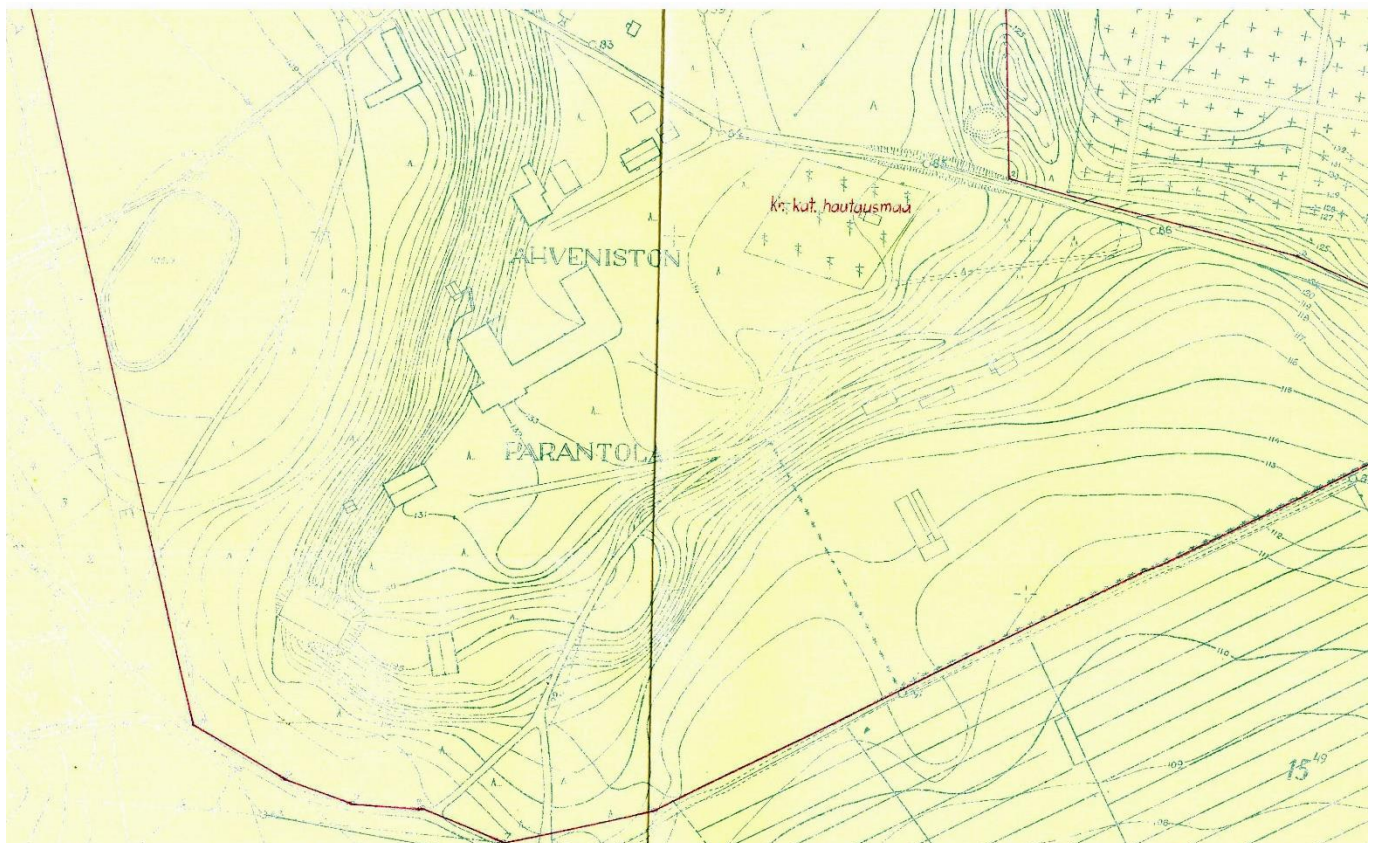
Ahveniston keuhkotautiparantolan rakennus on valmistunut vuonna 1938. Entinen lääkärin kaksikerroksinen asuinrakennus parantolan vieressä on samalta ajalta. Keskussairaala-aluetta on laajennettu 1970-luvulla, jolloin nykyinen Kanta-Hämeen keskussairaalan päärakennus valmistui. Alueen eteläosan pellolla on ollut rakennuksia 1900-luvun puolivälissä, mahdollisesti rakennukset liittyvät sairaalan omiin viljelyksiin, sillä elintarvikepulan aikana sairaalalla oli oma puutarha ja viljelyksiä.

Kartta 6. Ote vuoden 1946 topografisesta kartasta. Ei mittakaavassa. Hautausmaalla ei näyttäisi olevan kirkkorakennusta. Hautausmaan kaakkoispuolella on laajahko hiekkakuoppa ja pellolla ilmeisesti puutarharakennuksia.

Kartta 7. Vuoden 1947 mittauskartassa ei ole merkitty hautausmaata parantolan alueelle. Ei mittakaavassa.

Kartta 8. Ote Hämeenlinnan kaupungin kaavakartasta vuodelta 1952. Ei mittakaavassa.

Karttaan on merkitty ortodoksihautausmaa ja kirkko, mutta ei punaisten hautapaikkaa.

Kartan lähde: Hämeenlinnan kaupunki/ Elise Tamminen.

Kuva 1. Ortodoksinen kirkko lokakuussa 2018. Etualalla männyn juurella on hautamainen painauma ilman hautakiveä. Todennäköisesti alueella on merkitsemättömiä haudauksia.

Ahveniston kappeli on toiminut muutaman vuoden ajan Hämeenlinnan ortodoksisen seurakunnan kesäkirkkona. Kirkossa ei ole lämmitystä ja sähköjä, joten palvelukset toimitetaan tuohusten valossa. Kirkon käyttökausi alkaa 24. kesäkuuta Johannes Kastajan syntymäjuhlasta ja päättyy kirkon temppelijuhlaan eli praasniekkaan, Johannes Kastajan mestauksen juhlaan 29. elokuuta.

Läheinen Ahveniston luterilainen hautausmaa on perustettu 1873, koska lähellä keskustaa, nykyisin moottoritien ja kauppakeskus Goodmannin kupeessa oleva vanha hautausmaa kävi pieneksi. Ahveniston hautausmaalla sijaitsee myös Juutalainen hautausmaa. Ortodoksista hautausmaata ei perustettu erillisenä osiona, vaan hämeenlinnalaisten suomenkielisten ortodoksien haudat hajasijoitettiin hautausmaalle, lähinnä hautausmaan sairaalan puoleiselle reunalle (nykyisin esim. osastot 46, 47, 51, 56). Ahveniston hautausmaan ortodoksikulma on lähimpänä tien toiselle puolella olevaa ortodoksikirkkoa ja nyt tutkimuksen kohteena ollutta hautausmaata.

Kuva 2. Hautausmaan portti. Hautausmaalle noustaán muutama porras.

2.3 Sisällissota

Saksalaiset valtasivat Hämeenlinnan ilman suuria taisteluja 26. huhtikuuta. Punaiset tekivät vastarintaa muun muassa Hattelmalan harjun eteläpäässä ja Vanajan Idänpäässä, missä punakaarti yritti suojata itään pyrkivää pakolaisjoukkoa.

Kansallisarkiston sotasurmatilaston mukaan yli 2 800 uhrin kuolinpaikka on Hämeenlinna. Tämän selittää sodan päätyttyä Hämeenlinnaan perustettu suuri sotavankileiri. Hämeenlinnan vankileirillä oli 23.5. -15.9. 1918 oli n. 11300 punaista. Vankileirillä heistä kuoli 2088 eli 18,6 %. Uhrit haudattiin Ahvenistolle, kaupungin länsipuolelle.

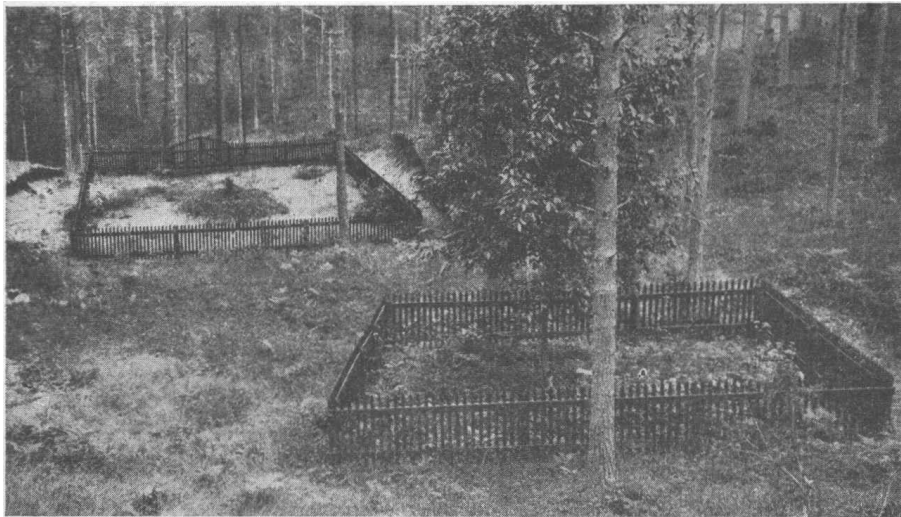
Hämeenlinnassa on yhdeksän vuoden 1918 punaisten hautapaikkaa ja -muistomerkkiä. Kaupunki hoitaa kaupunkialueilla olevia muistomerkkejä, seurakunnat hautausmailla olevia. Ahveniston hautausmaalla, sen pohjoiskulmassa, on suuri joukkohauta. Toinen suuri joukkohauta on Ahveniston sairaalan edustalla, silloisen venäläisen varauskunnan hautausmaan vieressä.

2.4 Punaisten hautausmaa

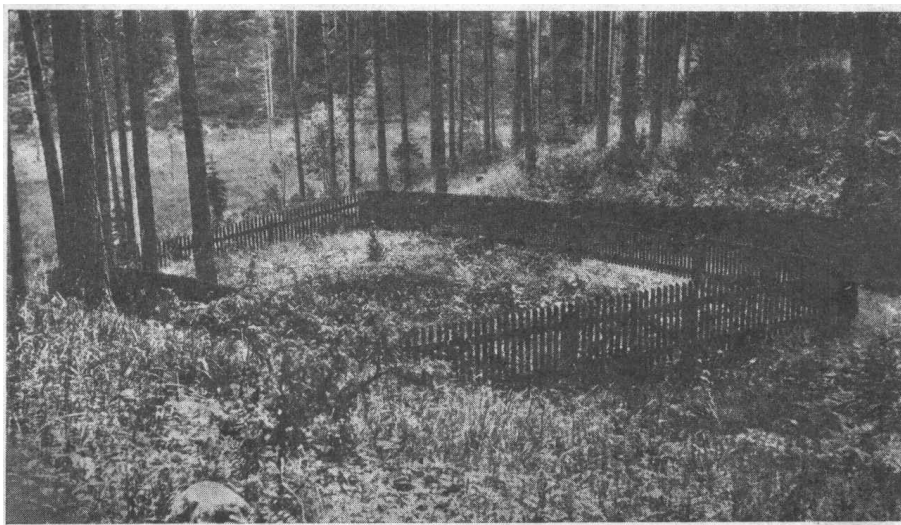
Ahveniston sairaalan, keskussairaalan ja vanhan ortodoksikirkon vieressä sijaitsevalle "Ahveniston nummelle" on haudattu Hämeenlinnan vankileirillä kuolleita punaisia. Yhdessä hautausmaan joukkohaudan kanssa se on Hämeenlinnan suurimpia joukkohautoja.

Teloituksia suoritettiin Ahveniston rotkoissa hautausmaan itäpuolella, missä Ahvenistonjärvelle laskeutuvan tien länsipuolella on kolme ketjuin aidattua hautapaikkaa. Uhreja oli useita satoja. Jokaisella on samanlainen muistokivi, joiden

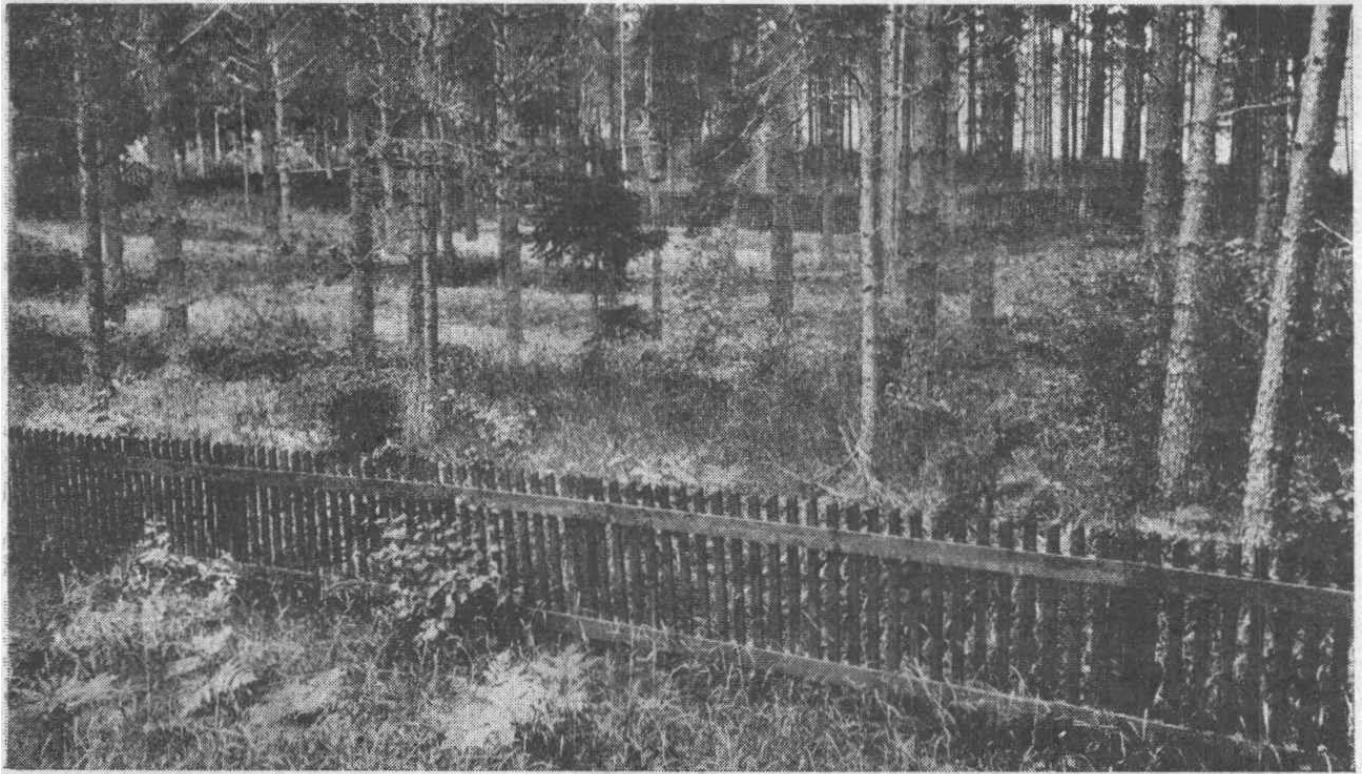
teksti kuuluu: "Toverihauta v:ta 1918. Muistoanne kunniottaen Etelä-Hämeen työväenjärjestöt."

Kuva 3. Joukkohautoja Hämeenlinnan lähellä Ahveniston mäen rotkoissa. Kuva teoksesta "Kuoleman kentiltä muistojulkaisu vuoden 1918 ajoilta" (Hämeen eteläinen sos.-dem. piiritoimikunta 1924).

Kuva 4. Noin 200 ammutun työläisen joukkohauta Hämeenlinnan kaupungin lähellä Ahveniston mäkien rotkoissa. Kuva teoksesta "Kuoleman kentiltä muistojulkaisu vuoden 1918 ajoilta" (Hämeen eteläinen sos.-dem. piiritoimikunta 1924).

Kuva 5. Alkuperäinen kuvateksti: "Suuri joukkohauta Hämeenlinnan hautausmaan takana". Kuvan hautausmaa sijaitsee todennäköisesti Kantasairaalan tontilla tutkitulla alueella, tosin tunnistettavia rakennuksia kuvasta ei voi tunnistaa.

Kuva teoksesta "Kuoleman kentiltä muistojulkaisu vuoden 1918 ajoilta" (Hämeen eteläinen sos.-dem. piiritoimikunta 1924).

Punaisten hauta-alue on aidattu kivijaloille ripustetulla ketjulla. Haudalla aikaisemmin ollut muistomerkki siirrettiin punaisten hautojen kunnostuksen yhteydessä toiselle luterilaisen hautausmaan siunauskappelin alapuolella olevista rotokohautoista. Nykyinen muistomerkki on Rengon punaista graniittia. Sen on suunnitellut vahtimestari Lauri Helin, piirtänyt palomies Olavi Lehti ja valmistanut hämeenlinnalainen J. E. Kallan Kiviveistämö. Muistomerkin oikeassa yläkulmassa on kuvattuna vihan pilvi, josta iskee koston salama. Vasemmassa alakulmassa on katkennut mänty ja sen juurella männyntaimia, joista ensin mainittu symboloi työväenliikettä, jonka sodan myrsky on musertanut ja jälkimmäinen elpyvää, sodan tuhoista nousevaa työväenliikettä. Teksti: "Tälle alueelle on haudattu tuntematon määrä 1918 kansalaissodan seurauksena sortuneita työläisiä. Muistoanne kunnioittaen Hämeenlinnan työväenjärjestöt."

Kuva 6. Punaisten hautamuistomerkki Ahvenistolla syksyllä 2018.

3 Maatutkaus

Maatutkaus kohdistettiin esiselvityksen perusteella oletetulle Ortodoksisen kirkon hautausmaan ja punaisten hautausmaan alueelle. Muilla alueilla tehtiin ai-noastaan tarkastusluonteisia havaintolinjoja. Tihein maatutkauslinjasto tehtiin kirkkorakennuksen länsipuolelle, josta maasto- ja arkistohavainnot olivat epä-selvimmät. Lisäksi pyrittiin selvittämään punaisten joukkohaudan länsipuolen maakerrostumia.

Maatutkausaineistoa tulkittiin Jukka Cliffordin tekemien alustavien tulkintojen pohjalta Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n toimistolla 2.11.2018. Raportin liitteenä 1 on maatutkausraportti.

Maatutkauksessa havaittiin, että hautausmaan alue oli kauttaaltaan muokattu noin kahden metrin syvyyteen. Muita selkeitä havaintoja oli pintamaan uusi täyttö, joka ulottui muutaman kymmenen senttimetrin syvyyteen. Havaitut haudat eivät olleet selkeärajaisia, vaan ennemminkin aineistosta voitiin havaita mahdollisia hautauksia ja laajemmalti muokattu hautausmaan alue. Selkeä-rajaisia koskemattomia maakerroksia alle 2 metrin syvyydessä oli lähinnä hau-tausmaa-alueen ulkopuolella.

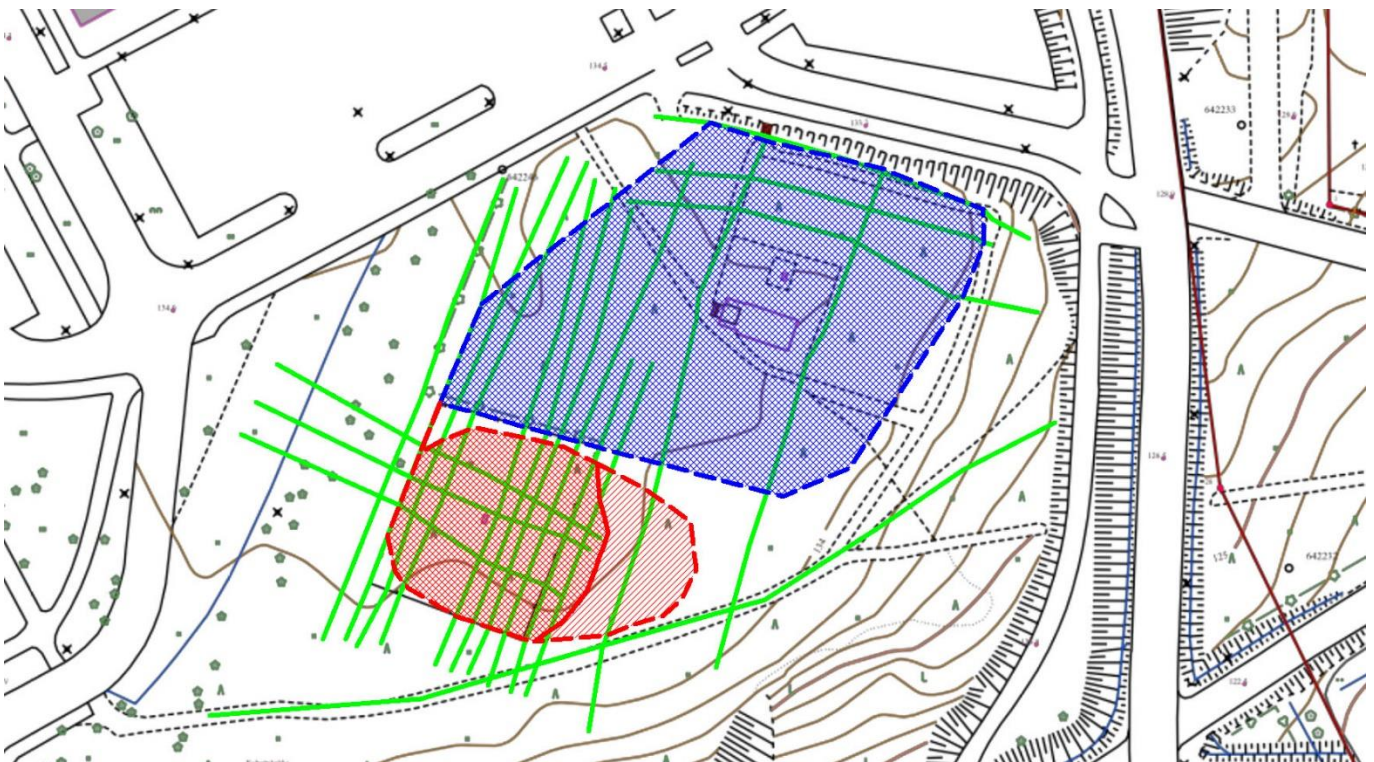
Joukkohauta todennäköisesti jatkuu nykyisin ketjulla aidatun alueen itäpuolelle. Joukkohaudan aidan sisäpuolella on havaittavissa tasoituskerros, joka todennä-köisesti liittyy muistomerkkin pystyttämiseen.

Alueella havaittiin maatutkauksen ja pintahavaintojen perusteella hautausmaa-alue, jonka pinta-alaksi voidaan arvioida noin 6000 neliometriä. Elise Tammi-nen hankki marraskuussa 2018 Hämeenlinnan kaupunginarkistosta kirjeen (liite 443/59 32), minkä perusteella alueen hautausmaiden pinta-ala olisi ollut

vuonna 1932 5630 neliometriä. Tämä kirje liittyy kaupunginhallituksen päätökseen 20.6.1932 § 14 lisämaan myynnistä keuhkoparantolalle ja alue mitattiin silloin paikan päällä. Kirjeen liite ja maatutkaushavainnot hautausmaan koosta tukevat toisiaan.

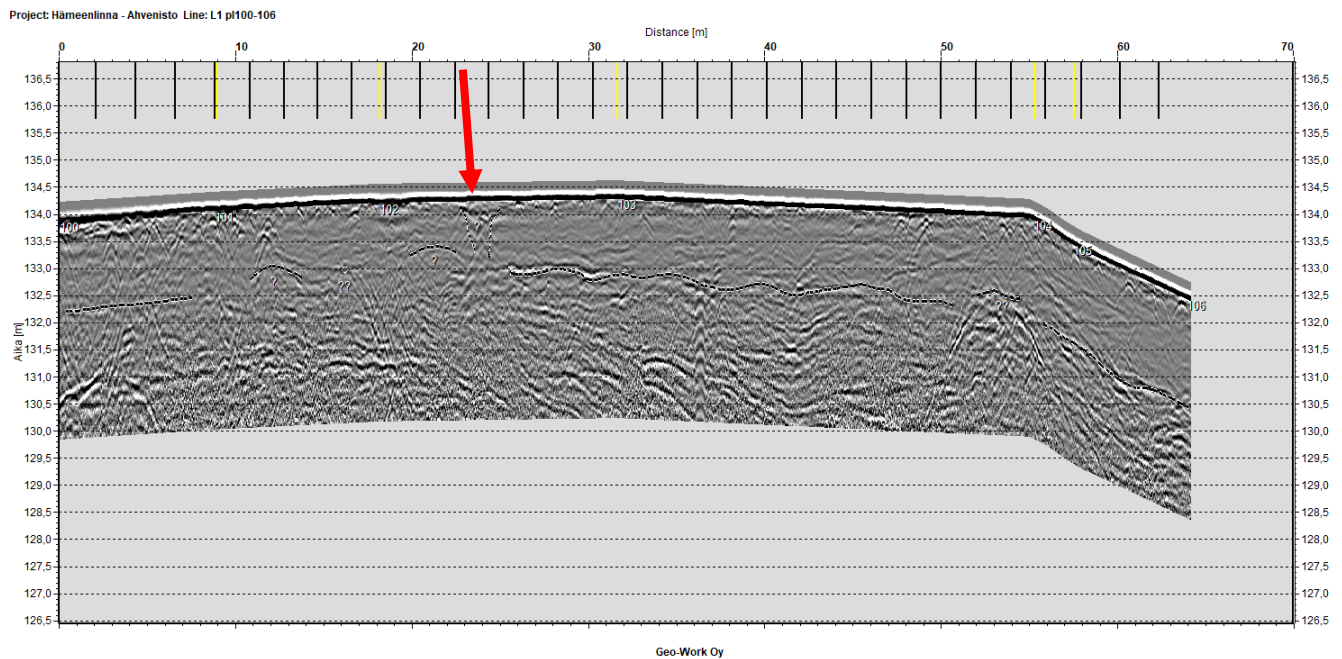
Yleistykseenä maatutkausaineistosta voidaan todeta, että hautausmaan alueella maanmuokkaus on ulottunut kauttaaltaan arviolta noin 1,5 - 2 metrin syvyyteen. Syvimpien hautojen pohjat saattavat olla noin 2,5 metrin syvyydessä. Paikoittain ortodoksihautausmaan alueella erottuvat myös polut, joiden sijainti vastaa nykyisiä polkuja. Lisäksi ortodoksihautausmaan alueella on muutamien kymmenien senttien syvyydessä kaikuja, jotka saattavat olla peräisin hautarakenteista, kuten esimerkiksi kaatuneista ja maahan hautautuneista hautakivistä.

Nuoremista ilmiöistä mainittakoon, että hautausmaan läpi on aikanaan vedetty sähköjohto kirkolle, joka myös näkyy aineistossa. Lisäksi erityisesti punaisten hautamuistomerkin alueella on ilmeisesti tuotua maata muutamia kymmeniä senttejä.

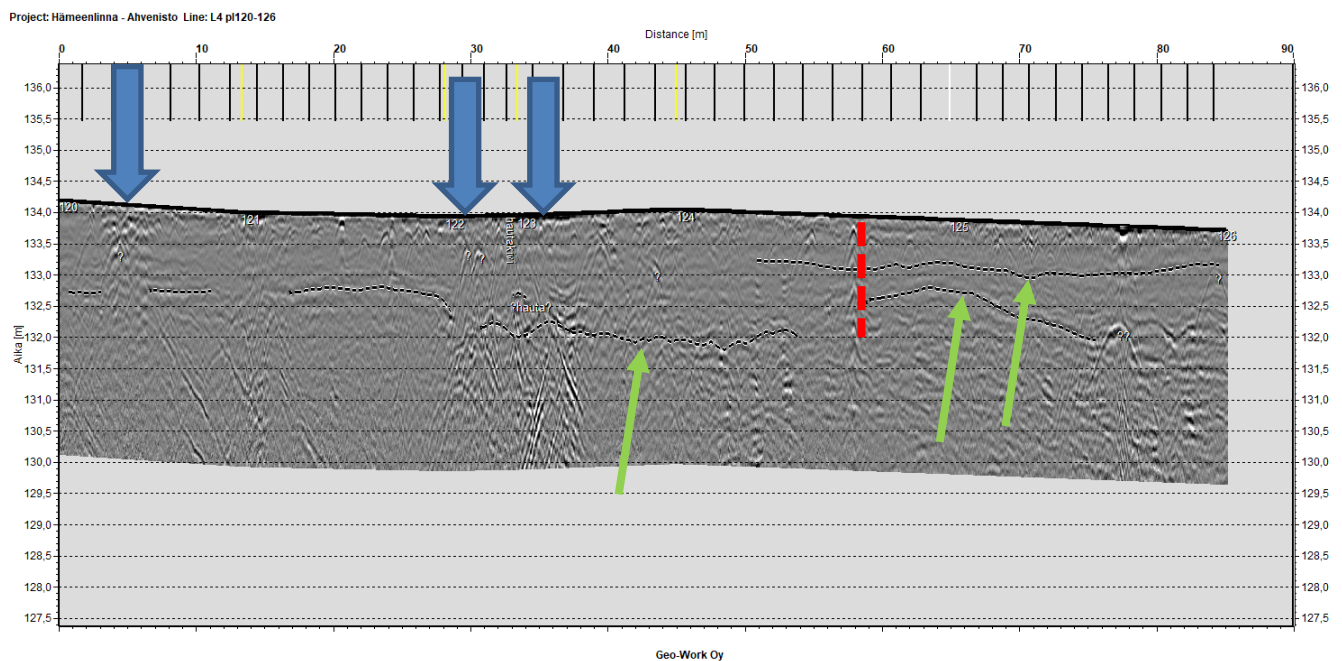

Kartta 10. Maatutkauslinjat ja havaintokohtat. Ei mittakaavassa.

Karttaan on kuvattu vihreällä värillä Ortodoksikirkon ja punaisten hautausmaan lähellä sijainneet maatutkauslinjat. Sinisellä on merkitty alue, jossa havaittiin hautauksiin viittaavia poikkeamia. Punaishalla rasterilla on merkitty todennäköinen joukkohaudan alue ja katkoviivalla mahdollinen hauta-alue.

Kuva 7. Linjalla 1 näkyy mahdollisia aidantolpan jäännöksiä (punainen nuoli). Hautauksia tällä hautausmaan koillisreunan linjalla 1 ei voida havaita.

Kuva 8. Maatutkausprofiili (linja 4), jossa erottuu mahdollisia hautoja ja hauta-alueen reuna.

Sinisillä nuolilla on merkitty maatutkauksessa havaitut (mahdolliset) haudat, punaisella katkoviivalla hauta-alueen päättymisen (selkeät maakerrokset) ja vihreillä nuolilla rikku-mattomat luontaiset maakerrokset.

Kuva 9. Maatutkausta ja mittausta punaisten hautamuistomerkin lähiympäristössä 2.11.2018.

4 Havainnot

Alueen keskiset ja koillisosan alueet ovat intensiivisesti rakennettuja. Näillä alueilla maankäyttö on tehokkaasti tuhonnut merkit aiemmasta maankäytöstä. Lähinnä alueen etelä- ja luoteisosan pelloilla ja lounaisosan harjurinteillä on säilynyt sairaalakäyttöä edeltänyttä maanpintaa, tosin sekin on paikoitellen selvästi muokattua. Esimerkiksi hautausmaan eteläpuolisesta rinteestä on monin paikoin otettu hiekkaa.

Käytännössä kaivetuista koepistoista ei löydetty merkkejä aikaisemmasta ihmistoiminnasta. Myöskään peltojen pintapoiminnan tuloksena ei löydetty 1900-lukua varhaisempia löytöjä. Tosin olot pintapoiminnalle eivät olleet parhaat mahdolliset, koska esimerkiksi alueen eteläpuolinen pelto oli syksyllä 2018 ke-sannolla.

Maatutkausaineistossa oli alueen pohjois- ja koillisosassa havaittavissa mahdollisia aidantolppien jäännöksiä, jotka tosin puuttuvat oikaistun tielinjan kohdalta. Tällä kohdalla on aidan perustukset mahdollisesti tuhoutuneet viistotien rakentamisen yhteydessä. Selkeitä viitteitä siitä, että hautoja olisi rakentamisen yhteydessä tuhoutunut, ei tutkimuksen yhteydessä saatu, mutta aikaisempi tienrakentaminen on todennäköisesti viistänyt hautausmaan koillisreunaa. Pintahavainnot mahdollisista haudoista ei tehty.

Punaisten joukkohaudan itäpuoli on hieman alempana verrattuna ympäristöön. Tämä pieni painauma saattaa olla syntynyt paikalla sijaitsevan joukkohaudan vaikutuksesta.

Kartta 11. Ote Hämeenlinnan kaupungin kaavoitusaineistosta. Ei mittakaavassa. Karttaan on merkitty alueen vesi- ja viemärijohdot sekä muut rakennetut alueet. Tämän lisäksi alueella on useita muita maanalaisia rakenteita, kuten kaukolämpö ja sähkökaapeleita. Alueen korkeimmat osat ovat käytännössä kauttaaltaan rakennettu.

Kuva 10. Ortodoksihautausmaan koillispuolisen kulkuväylän reuna viistää hautausmaata.

Kuva 11. Alueen eteläpuolinen peltoalue lokakuussa 2018.

Kuva 12. Alueen luoteisosan peltoa Ankkalammen pohjoispuolella loppukesällä 2018.

Kuva 13. Alueesta valtaosa on rakennettua. Ankkalammen ympäristössä on mm. pysäköintialue.

Kuva 14. Alueen eteläosassa voidaan rinnealueella havaita luontaisia terasseja, joista tosin tarkemmassa tarkastelussa paljastui hiekanoton merkkejä ja erityyppisiä kaivantoja ja mm. johtolinjoja.

Perustiedot kohteesta

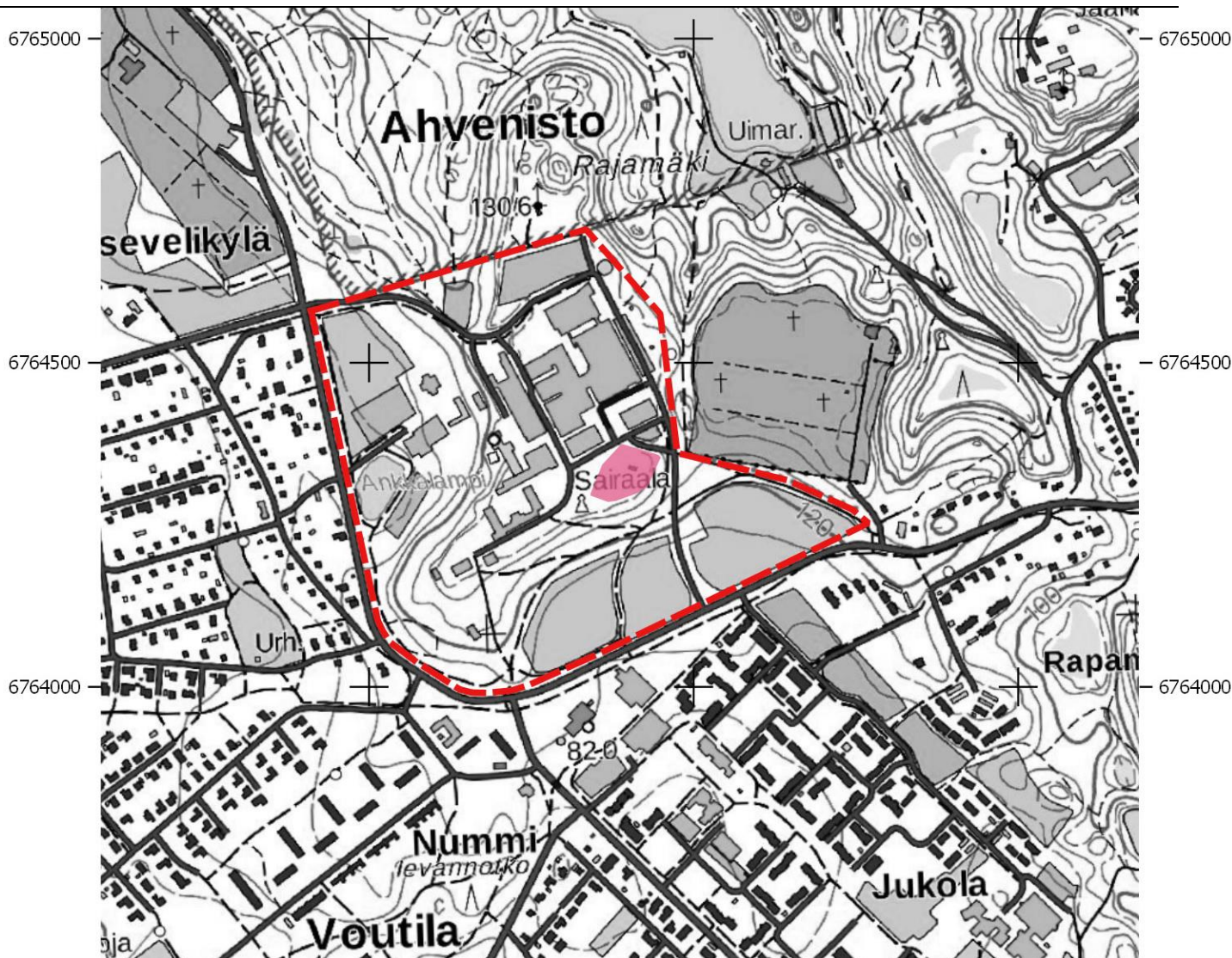
4.1 Ortodoksikirkon ja punakaartilaisten joukkohauta

Nimi:	Ortodoksikirkon ja punakaartilaisten joukkohauta
Kunta:	Hämeenlinna
Laji:	muu kulttuuriympäristökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	hautapaikat
Koordinaatit:	
ETRS -GK25:	
N	6764321
E	25468393
ETRS TM35 FIN:	
N	6764231
E	360218
Koord.selite	arvioitu keskipiste
Aiemmat tutkimukset:	-

Nykyisen Kanta-Hämeen keskussairaalan kaakkoispuolella harjun laella sijaitsee ortodoksikirkko ja siihen kuuluva hautausmaa. Hautausmaa on metsittynyt, mutta paikalla on useita kymmeniä hautakiviä 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alkuvuosilta. Viimeisin hautaus on alueelle tehty sinne haudattujen vainajien kuolinaikojen perusteella vuonna 1929.

Ortodoksien hautausmaa-alueen raja lännessä vaikuttaa maatutkaus- ja pinta-havaintojen perusteella selkeältä. Hautausmaa-alueita rajaa idässä ja kaakossa noin 0,5 metriä korkea maastossa erottuva töyräs, joka selkeästi rajaa hautausmaa-alueita.

Keskussairaalan ja ortodoksikirkon vieressä sijaitsee punakaartilaisten joukkohauta. Alueella on muistomerkkinä korkea pystypaasi. Kiveen on kuvattu salamanisku pilvestä, joka on kaatanut puunrungon, vieressä versoo uusi taimi. Punaisen merkitty hautaus-alueita ympäröi kivitolpin tuettu kettinkiaitausta joka on leveydeltään noin 40 metriä ja pituudeltaan noin 30 metriä.

Kartta 12. Selvitysalue ja hautausmaan alue. MK 1 : 10 000.

5 Tulokset

Tontin rakentamattomaan eteläosaan suunniteltavaa uutta kantasairaala- ja vanhan sairaala-alueen uudelleen käyttöä varten laaditaan alueelle kaavamuutosta. Alueelta ei tunneta muinaisjäännöskohteita tai irtolöytöjä, mutta alueella sijaitsee sisällissodan aikainen hautausmaa ja käytöstä jäänyt ortodoksinen hautausmaa. Joukkohauta ja hautausmaa rajattiin selvityksessä pääasiassa arkistolähteiden ja maatutkauksen avulla. Selvityksen tuloksena ei paikannettu uusia muinaisjäännöskohteita.

Tampereella 13.12.2018

Kalle Luoto (FM) arkeologi

6 Tärkeimmät lähteet

Kirjallisuus:

Kuoleman kentiltä: muistojulkaisu vuoden 1918 ajoilta. Tuntematon tekijä (Hämeen eteläinen sos.-dem. piiritoimikunta, 1924).

Suvanto, Seppo 1976. Vanajan keskiaika. Vanajan historia I. Toim. Y.S. Koskimies ja Pekka Lampinen. Wanaja-seuran julkaisu XX. Hämeenlinna.

Teerijoki, Ilkka 2017. Hämeenlinna vallankumouksen vuosina 1917 – 1918.

Historialliset kartat:

Kansallisarkisto:

Maanmittaushallitus, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma), Senaatin kartasto, [Vanaja] (XIV 27)

Maanmittaushallitus, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma), Rekognosointikartastoon liittyvät erilliset lehdet, Situations Charta öfver trakten omkring Finska arméens läger ställe Lill Luolaismalm jemte Tavastehus (1780/1802)

Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto:

JYX, Historialliset kartat, Sotilaskartat, Rekognosointikartat 1776-1805, Hämeenlinnan ympäristö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200908073518>

LIITE 1: MAATUTKAUSRAPORTTI